

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР

Год выдання 33-і
№ 94 (1939)
24 лістапада 1964
АУТОРАК
Цэна 4 кап.

ПЕРШАЕ СЛОВА — АУТАРУ!

ДАРОГІ
СВЕТ ПРЫГОЖАГА

Надзянае, неадкладнае

ТУТ ЧАЛАВЕК БАГАЦЕЕ ДУШОЙ

ІДЗЕ УСАЕСАЮНЫ АГЛЯД НАРОДНЫХ УНІВЕРСІТАТАУ

Наш народ усё шырэй уключваецца ў паход па веды, за павышэнне культуры і адукацыі. І ў гэтым вальмі паходзе немалаважна роля належыць народным універсітэтам. Ціава, што гэтая масавая форма далучэння працоўных да свята культуры, мастацтва і ведаў нарэзалася ў Беларусі, калі быў створаны універсітэт эстэтычнага выхавання пры Гомельскім Палацы культуры імя Леніна. З таго часу мінула сем год. Добрае пачыненне гомельскіх чыгуначнікаў знайшло шырокую падтрымку ва ўсіх кутках нашай Рэспублікі.

У мінусіх вучэбных годзе ў нашай Рэспубліцы працавалі ўжо 1694 народныя універсітэты. Заняткі іх наведвала налі 137 тысяч слухачоў. Так з зэрнітай добрай справы, якое было кінута на ўдзяльную глебу, зарына сапраўднай ніва і трэба зрабіць усё магчымае, каб яна далей шырылася і кваліфікавалася.

Сярод працоўных расквітні шырокая папулярнасцю наведваюць народныя універсітэты. Іх заняткі ахоўна наведвала ў мінусіх годзе звыш 30 тысяч чалавек. Сяліліся алёрыя традыцыі ў рабоце універсітэтаў культуры Гомеля, Мінска, Магілёва, Пінска, Гродна, Віцебска, Пухавіч, Глыбокага.

Але гэта ўсё галасы, а на ўсіх універсітэтаў культуры працуе мала, ды і іх работа ўсё яшчэ яшчэ не наладжана. У мінусіх вучэбных годзе, напрыклад, у сельскай мясцовасці Магілёўскай вобласці спынілі сваю работу, не завяршыўшы заняткі, дзевяць універсітэтаў культуры. Скараціліся іх колькасць у Віцебскай і Гродзенскай абласцях.

Варта сур'ёзна падумаць і аб тым, каб пашырыць кола слухачоў, каб больш рабочых, працоўнага нагласнай вёскі і моладзі наведвала заняткі універсітэтаў культуры і ведаў. Акалічыцца пераважнае паспяховыя рабоце нашых народных акадэмія ведаў — гэта значны асабэ слухачоў, іх непастаянны кантынгент. Былае так, што сёння на заняткі прыдуць адны таварышы, затра — другія, і універсітэт ператварыцца ў значнае дэпозіт. У гэтых умовах, вядома, цяжка гаварыць аб тым, каб слухачам даць нейкую пэўную сістэму ведаў у галіне, скажам, марксісцка-ленінскай эстэтыкі, літаратуры і музыкі, вывучэння, тэатральнага і кінематографічнага мастацтва.

Над універсітэты па-сапраўднаму, з размахам вырашалі свае высавародныя заданні, трэба ператварыць іх у асноўныя базы самаадукацыі, прыцягнуць да гэтай справы наш творчыя саюзы — пісьменнікаў, напісатараў, мастакоў, кінематографістаў, архітэктараў, тэатральнае таварыства, нацыянальныя арганізацыі і тэатры, навуковыя ўстановы, бібліятэкі, музеі, дамы народнай творчасці і іншыя культурна-асветныя арганізацыі, разгарнуць шырокую сетку навукова-адукацыйных пунктаў, арганізаваць індывідуальныя навуковыя, шырока вынарабляючыя адукацыю, радзі і тэлебачанне. Неабходна зважыцца і на талі вольны творчыя рэсурсы ў рабоце універсітэтаў культуры на ўсёй, які ўдзел сельскай інтэлігенцыі. Калі мы хочам пашырыць сетку народных універсітэтаў у нагласна і саўрацка, лектары трэба шукаць у першую чаргу сярод мясцовай інтэлігенцыі. Але гэтых добраахотных прапагандаў культуры і ведаў неабходна акумуляваць сапраўднымі клопатамі, перыядычна склікаць іх на семінары, забяспечваць патрэбнай літаратурай, нагляднымі дапаможнікамі. Гэтыя клопаты, вядома, павінны ўзяць на себе ў першую чаргу мясцовыя арганізацыі таварыства «Веды», органы культуры, грамадскія саветы універсітэтаў культуры.

Неабходна настойліва павышаць і навуковы ўзровень вучэбных праграм народных універсітэтаў, умацаць канкрэтысць і дзейнасць канкрэтных лекцыяў, ініцыяваць, каб яны акалічылі да сярэдняй школы. Бо, як вядома, дзейная левыня не толькі бескарысная, а шкодна: яна адбівае цікавасць да ведаў, навукі, падрывае давер да лекцыя наогул.

На жаль, вучэбныя праграмы некаторых універсітэтаў культуры складзены павярхоўна і схематычна, у іх не ўлічаны актуальныя праблемы развіцця савецкай літаратуры і мастацтва, яны не даюць слухачам сістэмы ведаў. Часам задумваліся прамернае захаванне гістарычных і бытавымі тэмат. Можна нагадаць такі факт. У Пастэўскім універсітэце на факультэце музыкі з 19 праведзеных заняткаў толькі двое былі прысвечаны сучаснаму музычнаму мастацтву. Мала лекцыяў чыталася аб творчасці беларускай напісатараў, мастакоў і пісьменнікаў. Трэба наладзіць універсітэты і аб тым, каб пашырыць сетку народных універсітэтаў (або факультэтаў) чых профіляў, якія не атрымаў яшчэ ў рэспубліцы шырокага распаўсюджвання: марксісцка-ленінскай эстэтыкі, кіно, тэатра, навуковага атамізму, грамадскіх прафесій і інш.

У кожным раёне на базе лепшых універсітэтаў варта стварыць спецыяльныя народныя універсітэты, зрабіўшы іх навукова-метадзічнымі цэнтрамі. На прыкладзе работ якіх вучыцца і іншыя. Трэба ініцыяваць рабцы заняткі універсітэтаў культуры больш разнастайнымі і цікавымі, не абмяжоўвацца аднымі лекцыямі, а праводзіць семінары, вечары пятаў і адказаў, віктарыны і канферэнцыі, абмеркаванне праслуханных нацэртаў і ўбачаных спектакляў, наглядных наведванняў выставак мастакоў і г. д.

У краіне аб'юльчы Усаесаюны грамадскі агляд народных універсітэтаў. Гэта мэта — далейшае развіццё і паліпашэнне зместу і метады іх работ. У аглядзе ўдзяліць і навуковыя ўніверсітэты розных відаў і тыпаў, незалежна ад іх намінальнай прыналежнасці. Для правядзення агляду ствараюцца на грамадскіх асновах мясцовыя аглядавыя камісіі, у складзе якіх будуць актывісты народных універсітэтаў, спецыялісты розных галінаў ведаў з улікам профіляў універсітэтаў. Адпаведна будуць створаны раёныя, гарадскія, абласныя і рэспубліканскія аглядавыя камісіі з ліку прадстаўнікоў грамадскіх і дзяржаўных арганізацый, актывістаў народных універсітэтаў, іх заадач — наіруючыя работу мясцовыя аглядавыя камісіі, азнаваць народным універсітэтам дзейную дапамогу, арганізаваць шэфства гарадскіх арганізацый над сельскімі універсітэтамі, абгульчыць вынікі агляду.

Грамадскі агляд народных універсітэтаў, які працягнецца да красавіка, будзе спрыяць далейшаму паліпашэнню работ нашых народных універсітэтаў. Трэба дамагацца, каб гэтыя грамадскія інстытуцы фарміравалі камуністычны светлагляда працоўных, павышалі культуру народа.

Нашы інтэрв'ю КНІГІ ДЛЯ СТУДЭНТАЎ

«Вышэйшая школа» — самае маладое выдавецтва ў рэспубліцы. Яму ўсяго тры гады. Але з выдання «Вышэйшай школы» можна ўжо скласці бібліятэку.

Дырэктар выдавецтва І. Есьмен расказаў у гутарцы з нашым карэспандантам:

«Вышэйшая школа» была створана на базе невялікага выдавецтва, якія існавалі пры Беларуска-дзяржаўным універсітэце і політэхнічным інстытуце. Выпускілі

АРТІКУЛ групы пісьменнікаў, мастакоў, артыстаў, музыкантаў аб эстэтычным выхаванні школьнікаў, змешчаны ў газеце «Літаратура і мастацтва» 17 лістапада г. г. узнімае, безумоўна, вельмі важнае і надзвычайнае пытанне. Да нас у педагагічны інстытут сярод прыходзіць вялікая група выпускнікоў сярэдніх школ, і знаёмства з імі нярэдка выклікае, шыра кажучы, неясны розум аб іх культурным, мастацкім багажы. Са шмат чым прыкрым даводзіцца сутыкацца і бываючы ў школе, прынамсі, на ўроках літаратуры. І пэўна гэты прадмет мне, як спецыялісту-філологу, бліжэй, то лічу неабходным падзяліцца некаторымі назіраннямі, якія, мне здаецца, падтрымліваюць сказанае ў артыкуле «Дарогі ў свет прыгожага».

НЕ БУДЗЕМ удакладняць: каго з адказных за выкладанне літаратуры ў школах і яно кожнаму павярнуць з Лебедзем, каго з Ракам, каго са Шчулаком, але тое, што «воз і сёння там» — гэта факт, які прызнаецца ўсімі. Нядаўна я спытаў знамага падлетка, вучня восьмага класа: па якім традыцыі ў іх школе самыя сумныя ўрокі? Ні на секунду не задумваючыся, хлопеч адказаў: «Па літаратуры».

Такі адказ мяне мала здзіўляў: урокі літаратуры ў многіх школах да гэтага часу праходзяць так, што найкарыснейшы па сваёй сутнасці прадмет ператвараецца ў нешта абсалютна некарыснае, схематычнае, сумнае і нуднае. У гэтым лёгка пераканана са сачыненнямі і аўсных адказах аб'юльчытаў, якія паступаючы ў яны. Узровень падручнікаў значнай часткі іх такі, што можна падумаць, быццам перад табою не дарослыя людзі, якія прасядзелі за школьнай партыяй 10—11 гадоў, а вучні другога або трэцяга класа.

Так, адна з паступаючых (у якой па літаратуры ў атэстаце сталася стаць адзіна «чатыры»), адказваючы на пытанне аб творчасці М. Ю. Лермантава, заявіла, што гэты пісьменнік аўтар рамана «Чапаев». Калі экзамінацыйны вельмі здзіўлены такім адказам, напэўна здзіўлена добра падумаць, яна кінула ў другую краінасць: пачала сцвярджаць, што Лермантаў жыў пры Пятры І. На пытанне, што тае лірыка, экзамінацыйнае адказала: «Лірыка» — гэта такі твор, калі пісьменнік, выдаючы свае раманы, не прыхорашвае жыццё».

Такія адказы, на жаль, не рэдкія. Іх перакананне можна было б запойчыць цэлую газетную старонку.

Але яшчэ больш засмучае і неспраўнае іншае: нават у тых, хто не б'ягае Лермантава з Ламаносавым, узровень ведаў вельмі нізкі.

Пытаецца ў выпускнікі сярэдняй школы пра творчасць Чахава, а ён, аказваецца, памітае толькі тое, што Чахаў напісаў аповяданне «Юныя і п'есе ў Вішневы сад». Многія выпускнікі ні слова не могуць сказаць пра творчасць А. Твардоўскага, Л. Лянона і іншых буйнейшых сучасных пісьменнікаў. І, як правіла, амаль ніхто не ведае напамець вершў (не гаворачы ўжо аб прозе), большасць дрэнна чытае мастацкі тэкст.

Не радуецца і сачыненні паступаючых у інстытут: у лепшым выпадку гэта больш або менш пісьменнае перакананне стэронакі школьных падручнікаў.

Хто ж вінаваты ў такім становішчы? Пытанне гэтае зусім не пустое, саколькі сярод пэўнай часткі педагагаў ёсць тэндэнцыя зваляваць віну з хворай галавы на здаровую. У куларх вядуцца такія размовы: маўляў, цяпер лаяцца моладзь распешчана, вучыцца не хоча, як яе захапіць урокам? Але, па шырацы, калі б вярнуцца на занятках некаторых настаўнікаў, дык здзіўляецца цярыпавісці і трываласці іх вучняў: столькі пустогі і непатрэбнага ім даводзіцца слухаць.

Праўда, і настаўнікі не галоўныя віноўнікі гэтай віны. Свае метады і прыёмы яны прынеслі з сабой, гэтыя метады ўзаконены ў існуючых падручніках, з імі змырліся ў міністэрствах і аддзелах народнай асветы.

Трэба штосці рабіць і як мага хутчэй, бо нездавальняючае выкладанне літаратуры ніколі непапраўнаю шкоду ўсім нашаму грамадству: шкоду эстэтычную, маральную, палітычную.

З ЧАГО ПАЧАЦЬ? Мне здаецца, што пачынаць трэба з таго, што ў першую чаргу даць слова пісьменнікам.

Што я маю на ўвазе? Літаратура як вучэбны прадмет аб'юльчы элементы навукі і мастацтва. Пры гэтым навука аб літаратуры закляна выконваць службовую ролю ў адносінах да самой літаратуры. Настаўнік-славецнік перш за ўсё закляна да таго, каб захаваць дзяцей да чытання, прывічы іх высюкі тэкст, умела пазнаёміць з лепшымі ўзорамі мастацкага слова, навучыць вучняў успрымаць і разумець ідэіна-мастацкае багацце, адлюстраванае ў творох вялікіх пісьменнікаў, памагчы ім эстэтычна перажыць гэты творы і ўзяць з іх урокі сапраўднай маральнасці і чалавечнасці. Значыцца, выкладаць літаратуру — гэта перш за ўсё ствараць найлепшыя ўмовы для пэўнаснага эстэтычнага успрыняцця вучнямі самых мастацкіх твораў. Але для гэтага неабходна, па-першае, каб настаўнік сам любіў мастацкае слова і валодаў пэўным майстэрствам чытання, па-другое, каб на ўроках слова пісьменнікаў гуляла як мага часцей і больш пераканачна і, па-трэцяе, каб вучні не заставаліся пасіўнымі

М. ПАЛКІН,
старшы выкладчык кафедры мовазнаўства і літаратуры Мазырскага педінстытута

слухачамі няхай нават майстэрскага чытання, але і самі пастаянна авалодалі культурай жывога слова. У цяперашняй практыцы выкладання літаратуры, на жаль, пра ўсё гэта нярэдка забываючы.

Тэарэтычна ніхто не адмаўляе, што кожны педагог, асабліва славецнік, павінен валодаць майстэрствам чытання, умець расказаць. Практычна ж наўрад ці трэцяя частка настаўнікаў умею чытаць і расказаць так, як патрабуе іх прафесія. А вось да чаго гэта прыводзіць.

На ўроках (асабліва ў старэйшых класах) пэўнае доля часу ідзе на розныя тлумачэнні, каментаванні, складанне планаў, на пераклад падручнікаў і г. д. Чытанне ж вывучаемага твора часцей за ўсё здаецца на дом. А між тым вучні, якія яшчэ не авалодалі высокай культурай успрыняцця вобразнага слова, застаюцца адні на адліч, чытаючы не павярхоўна, не звартаючы належнай увагі ні на глыбіню зместу, ні на прыгожасць форм. Практыка вольных настаўнікаў пераканана, што, напрыклад, раздзелы «Югенія Ангеліна», прычытаны ў класе, успрымаюцца куды цікавей і запамінаюцца намога лепш, чым тры месяцы рамана, якія вучні чыталі дома без дапамогі настаўніка. Вядома, бязглузда патрабаваць, каб у класе была прычытана ўся эпопея Л. М. Талстога «Война і мір». Але і пры вывучэнні гэтага твора найбольш яркія стэронакі павінны прагучаць у майстэрскім выкананні. Лепшыя настаўнікі робяць гэта, і такія ўрокі запамінаюцца вучням надоўга, часам на ўсё жыццё. Аднак, такіх педагагаў-майстэраў яшчэ вельмі мала. Большасць жа вельмі мала чытае ў класе, матывуючы сваю наўвагу да мастацкага слова недахопам часу і адсутнасцю навукаў выразнага чытання. Як першае, так і другое прычыны не могуць апраўдаць таго, што ўрокі літаратуры ператвараюцца ў каліяцкія разважэнні.

— Калі ж нам чытаць? — пытаецца іншы настаўнік. — Ці да чытання тут, калі трэба расказаць і пра гістарычныя абставіны, пры якіх пісаў твор, і расказаць яго ідэйны сэнс, і ахарактарызаваць усё вобразы, і даць уяўленне аб мастацкіх асаблівасцях, і скажаць пра значэнне творчасці пісьменніка.

Так, паважаны калега, усё, аб чым вы гаворыце, сапраўды трэба павядзіць вучням. Але пры адной абавязковай умове — калі прагучы на ўвесь голас не цалкам, дык коць бы ва ўроках вывучаемага твора: таму што ў ім закладана галоўная сіла вашага ўздзеяння на сявадомнае вучняў, дзеля яго лепшага успрыняцця, аднакі, запамінання расказаўце вы і аб творчай гісторыі твора, і ахарактарызаваць вобразы, і ведаць размову аб мастацкіх асаблівасцях. Не будзе глыбокага успрыняцця тэксту, і ўсе размовы аб творы акажуцца бескарыснымі. Так яно часта і бывае. Вучаны, не асноваўшы і не перажыўшы па-сапраўднаму вывучаемага твора, кіруючы аб ёй толькі са слоўна-аўдыяна (ці сам часцей за ўсё перакладае адпаведны параграф падручніка). А ў выніку такой практыкі і атрымаваецца, што выпускнікі сярэдняй школы ў сачыненні піша аб вялікіх вертасцах «Мёртвых душ», а сам слаўная пэўны Гоголя нават і не чытаў!

Спасылкі на недахоп часу часцей за ўсё ідуць іменна ад недаверу да сілы мастацкага

слова і ад сляпой веры ва ўсемагутнасць педагагічнага слова. Вядома, не будзе хлапаць часу, калі кожны твор, які ўвайшоў у школьную праграму, «разбіраецца» на састаўныя часткі. Адных «ахарактарыстык» кожны трэба скласці. Бяда існуючых праграм: і падручнікаў у тым, што яны арыентуюць настаўніка на тое, каб ён пры вывучэнні кожнага твора «абняў неабдымнае», г. зн. зрабіў вынарпальны аналіз усіх яго бакоў. Пажаданне добрае, толькі на справе яно вядзе да шаблону і слізганна па паверхні літаратурных з'яў, бо «хапіць усё» — гэта значыць, скажаць аб усім патрошчу, не скажаў нічога істотнага і важкага.

Для таго, каб не слізгаць па вярхах літаратуры, трэба пры вывучэнні чарговага літаратурнага твора ставіць перад сабою два-тры асноўныя пытанні і, заставіўшы на іх увагу вучняў, памагчы ім прыняць у глыбіню літаратурных фактаў. Няхай вывучэнне твораў Пушкіна, дапусцім, паслужыць поведкам для сур'ёзных гутарак аб рэалізме і паэзіі, вывучэнне Лермантава і супастаўляючы яго з творчасцю Пушкіна, вучні могуць добра зразумець думкі і мастацкую спеваасаблівасць рускага прарэалісцкага рамантызму. Гоголя трэба вывучаць так, каб вучні разабраліся ў асаблівасцях сатыры і ў розных правях камічнага. Раман Ганчарова «Абломаў» — цудоўны матэрыял для разумення таго, што такое тыповы вобраз, паказаны ў тыповых акалічэннях. Пэля вывучэння твораў Л. М. Талстога вучні на ўсё жыццё павінны запамінаць, што такое псіхалагічны аналіз у літаратуры. Пры вывучэнні творчасці М. Г. Чарнышэўскага трэба асабліва ўвагу звярнуць на праблему станаючага героя ў класічнай літаратуры. Такім жа выбарачным шляхам трэба іці і пры вывучэнні мовы, стылю пісьменнікаў. Гэты шлях вывядзе нас для непазрэднай рабаты над тэкстамі твораў і для грунтоўнага знаёмства вучняў з галоўнымі літаратурна-навукаў пэнацыямі.

Цяпер аб выразным чытанні. Метадыстамі чытанне гэта не толькі настаўнікі дыцкія, але і прафесар літаратуры. Падручнікоў да выразнага чытання перад аўдыторыяў патрабуе ад чытаўца не толькі агульнага асновасна чытавамага матэрыялу, але і пэўнай увагі да ўсіх аб мастацкіх частках, аж да вывучэння кожнай літары. Таму заняткі выразным чытаннем развіваюць густ, лапучыць і ўзруленне. Выразнае чытанне вучыць разумець і запамінаць тое, што чытаецца, садзейнічае лівадэцкі бессэнсоўнай зуброўкі, прывучае валодаць голасам, выпраўляе вымаўленне, узабавае слюўнік вучняў і, бадай, самае галоўнае, заняты выразным чытаннем прыносяць вялікую эстэтычную асаду, раскрываючы ўсю магутнасць і прыгожасць пісьменніцкіх думак, лапучыць і перажыванні, неад'емных ад прыгожасці іх мастацкага выяўлення ў слова.

Тэарэтычна цяпер ужо ніхто не адмаўляе неабходнасці заняткаў выразным чытаннем на ўроках літаратуры. У метадычных артыкулах апошняга часу ўсё часцей успрымаюцца патрабаваць пачынаць знаёмства з новым творам у мастацкім чытанні настаўніка, а заканчваючы работу выразным чытаннем вучняў. Але гэта ўсё ў тэорыі ды ў практыцы нямногіх настаўнікаў-энтузіястаў, большасць жа настаўнікаў ні самі не ўмеюць як след чытаць, ні дзцякі не могуць навучыць. Тлумачыцца гэта тым, што ў педагагічных яны будучых настаўнікаў або зусім не вучаць майстэрству жывога слова,

[Заканчэнне на 4-й стар.]

Мы прывыклі ўжо, што ў Беларусі ёсць свае шэфствы. А цяпер наступае час ішчэ адной новай для беларускай прафесіі — інтэрв'ю. У беларускай зямлі зноў знаходзіцца «чорнае золата». Іосіф Мікалаевіч Рудкоўскі — адзін з тых, хто прымушыў палескія інтэры адкрыць для людзей гэтую сваю таямніцу.

«РАБОТНИЦЫ И СЯЛЯНЦЫ» — СОРАК ГАДОУ

«Работницы и селянцы» — 40 гадоў. Бадай, можна заадырацца і з той папулярнасці, з якой сустрачае часопіс гэтую сваю юбілейную дату. Каля двухсот тысяч падпісчыкаў у «Работницы и селянцы». Гэты беларускі часопіс мае цяпер столькі чытачоў не толькі ва ўсіх кутках рэспублікі, але і ва Волзе, у Прыураллі, у Прыбалтыцы, у Казакстане, у зарубажных краінах.

Думаецца, што такая папулярнасць невыпадкова. Гартаваў комплекты часопіса за 40 гадоў і бацьчы, які ўмеў, настойліва, з добрай заклапочанасцю шукаць «Работница и селянцы» дарогу да сэрца чытачоў, які шыра жыла іх інтарэсамі. І яшчэ бацьчы, гартаваў памоўляўшы комплекты, які рос гэты чытач, які неписьменнага, затуманенага беспрасветным жыццём беларускага жанчына рабілася пэўнаўладным гаспадаром свайго ўсё, разумным і паўнапраўным членам сацыялістычнага грамадства.

Прадвуднікі беларускай літаратуры і мастацтва шыра далучаюцца да вышаванняў, якія дзюць сёння ў адрас «Работницы и селянцы». Усе 40 гадоў свайго існавання часопіс быў добрым другом літаратараў, артыстаў, мастакоў, напісатараў. Нематчыма знайсці нумар часопіса, у якім бы не прапаноўваліся чытачу новыя авядаванні, вершы, малюнкы, пэсіі.

Рэдакцыя, атарскі актыв і чытачы «Літаратуры і мастацтва» таксама шлоць «Работницы и селянцы» і яе шматлікім сабрам сваё сардэчнае вышаванне.

НА ПРЭМІЮ ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

У рэспубліканскія журы па прысуджэнні літаратурных прэмій імя Які Купалы і Якуба Коласа паступаюць новыя прапановы.

Гродзенскае аддзяленне Саюза пісьменнікаў БССР выстаўляе на атрыманне прэміі імя Якуба Коласа аповесць А. Асіпенкі «Абжыты кут», апублікаваную ў 11 і 12 нумарах часопіса «Маладосць» за 1963 год.

БЕЛТА.

ВЫСТАВКА МАСТАКА-САТЫРЫКА

У мінскім мастацкім салоне адкрылася выстаўка мастака-сатырыка М. Гурыло. На выстаўцы калі ста п'яцідзсят работ. Сярод іх — ілюстрацыі да кніг для дзцяі, карыкатуры, сатырычныя партрэты.

На адкрыцці выстаўкі грамадскія Мінска цэбра павіншавава матака-сатырыка працягнецца больш чым месяц.

БЕЛТА.

ПРА РОДНУЮ КРАІНУ

Лепшыя свае работы прадставілі на пяці мінскіх абласных аглядах аматарскіх фільмаў прыхільнікі кіно. Журы прагледзела 14 картонаў мастака Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета Я. Чамадурава «Кастрыцкая старадаўнасць» і кінааповяданне «У нас канікулы», якое паказала аматарская студыя Мінскага Палаца піянераў і школьнікаў.

Лепшымі прызнаны карціны: «Ма едем у Ленінград» — аматарскай кінастудыі завода імя Кастрыцкага.

ПЛАНЕТАРЫЙ У ЛІДЗЕ

Была ў горадзе Лідзе адкрыта Апошняга гадзе вучучыя наведвалі не ўсё менш і мяшч. І прыгожы год час: калі прыту ўзчынілі і пераабсталявалі і планетарый. У пачатку года пачаўся работы. Пэўныя раментавалі памяшканне, сабраў з Германіі Дамарыя-Гітэй Рэспублікі прысалядзі апаратуру. Днямі адыбурачыстае адрэццё

планетарый. Глядзельню залу, разлічаную на 120 месца, запойнілі жытцямі рада. Яны прагледзлі сеаіс аб будове Сусвету.

Лепшымі ў планетарый чытаць дырэктар краязнаўчага музея Д. Ляўцэў, настаўнік Н. Слупін і іншыя. Наведвальнікам планетарый паказваюць таксама кінафільмы.

КІНАТЭАТР «КОСМАС»

На вуліцы Талбухіна ў Мінску пачаў будавацца двухпавярховы дом. У ім будзе шырокафарматыны кіна-тэатр «Космас» з алядзельнай залай на 1000 месца. Архітэктары праду-гледзлі максімум выгод

для алядочай: экран даўжыняй у 21 метр і вышыняю 9 метраў у форме паўкружка, паветранае ацяпленне, узмоцненая сістэма вентыляцыі.

«Космас» пачне працаваць у будучым годзе.

«Асновы графічнай граматы».

Рухаюцца таксама зборнік практыкаванняў па сучаснай беларускай мове.

У зааключэнні І. Есьмен расказаў пра некаторыя экзамінацыйныя паказчыкі работ выдвечтава:

Ці можна застацца абываўцам, калі бачыш судадзея, які прымушае лялькі рухацца, га-цікава гісторыі... Артыстка Рэспубліканскага тэатра лялек Л. Брудская пасля спектакля ў 14 спрэдняй школе Мінска гутарыць з маленькімі глядачамі.

НА ПАЧАТКУ ТВОРЧАЙ ДАРОГІ

Алесь АСІПЕНКА: ЗНАЁМСТВА БЫЛО ЦІКАВАЕ

Закончыўся семінар маладых пісьменнікаў рэспублікі — дзесяць дзён напружаных спрэчак, гарачых дыскусій, грунтоўнай гаворкі пра лёс нашай маладой літаратуры.

Былі абмеркаваны творы амаль трыццаці паэтаў і празаікаў, першыя спробы якіх заслужылі ўвагу. Перад маладымі пісьменнікамі выступілі іх старэйшыя таварышы: Янка Брыль, Іван Шамякін, Анатоль Велогін, Іван Мележ. Творчыя секцыі кіравалі пісьменнікі, чый вопыт, чыя парады дапамогуць моладзі ў яе працы.

Бадай, галоўнай асаблівасцю сёлёшняга семінара была ўзросшая патрабавальнасць саміх маладых і да сваёй творчасці, і да творчасці сваіх таварышоў. І яшчэ адна асаблівасць. Уздзельнікі семінара — народ высокаадукаваны, людзі розных прафесій з глыбінкаў нашай Беларусі. Жыццё яны вядуць не па кніжках і газетам, а ў жыццёвым руху. Заўважкі і рэацыі, саветы і наставы, камасольскія работнікі і старшыні сельсаветаў. І гэта не проста анкетныя звесткі, не «жэстывыя» і гэта не проста літаратура для многіх з іх стала надзвычайна важна, і адносячы яны да яе пасталам. Нельга, таму рэдакцыя паспеў іх яны ўжо дамагліся.

Можна шмат добрага сказаць пра кожнага, хто адаў свае творы на суд таварышоў. Можна, вядома, у творчасці кожнага з іх адшукаць хібы. Людзі ставілі яшчэ на парозе літаратуры.

Аўгіння Кавалок ужо выдала першую кніжку вершаў для дзяцей. А вось Мікола Федзюковіч пачаў пісаць зусім наўдана. Першыя вершы ён прыслёў у рэдакцыю сёлёшняй вясной. Гэта цікавы, темпераментны паэт. Яго вершы ўражаюць рамантычнасцю, яны свежыя, патычныя, усхваляваныя. М. Федзюковіч — салдат Савецкай Арміі. Ён шчыра вельмі малады, і хочацца верыць, што голас яго будзе мужніцэ з дня на дзень.

Вось і месяц паказаўся
Па-над рэчкай над лесам,
Нібы свят, ён абвазаўся

Міхась КУШНЯРОУ МАТЧЫНА МОВА

Схіліўшыся нізка к калысцы ліповай
Пела мне маці ночкай зімой
Песню, ў якой адны родныя словы...
Матчына мова,
Матчына мова.

«Матці», «Радзіма» — сэнс гэтых слоў
Адкрыў нам у школе наставнік
вясковы,
Матчына мова,
Матчына мова.

З чужой душою, з твару суровы...
Матчына мова,
Матчына мова.

Ля вакон тваіх штоночы
Я хаджу, бы страўні сон,
З той пары, як твае вочы
Сэрца ўзялі у палон!

Вечер гойдае галіны,
Лугам сцеліцца туман,
Цягнуцца, як дні, гадзіны,
А цябе няма, няма...

У пакоі два пажылыя генералы
Схіліліся над скрынкію з ляском.
У ёй з пяску і пруцікаў удаля
Нанесенны план дзевяцінай вайсковыя.

І дым густы ад іхніх цыгарэтаў
Павіў, нібыта выбух, над сталом.
Стаяць на старце трэція ракеты,
Глядзячы гарматы безліччю ствалоў.

І бой ідзе гарачы, нібыталі,
Кілічы паванд ужо на ракой,
І раптам... сын маленькі генералаў

Уладзімір БАБРАУНІЧЫ ПЕРАД НАВАЛЬНІЦАЙ

Сцішыліся ў сполаху пралескі,
Жаўрукі не звоняць угары,
Цішыня над полем і над лесам.
Толькі шэпча штогосьці дуб стары.

Мікола ФЕДЗЮКОВІЧ НАБОРШЧЫК

Бяру вярстатку ў рукі звыкла,
Набраць мне песню неабходна.
Ляжыць перада мною літары,
нібыта клавшы.
Халодныя...

Пакуль маўклівыя,
нясмелыя...
А дакрануся —
і мелодый

Павел ШЫБУТ САТЫРЫЧНЫЯ РАДКІ

САМАПАДНАУ
Хваліць крук на вешалцы сабой:
— Змяняюць капляш перада мной!

ПАДКАЛУПНУУ
— Ну, хто так поўзае, дзівак,
— Смаўжа падкалупнуў чарвак.

Значыцца, гэтаў літстаронак у рэдакцыю паспаліліся вершы.
Здавалася, што гэтакім трэба было толькі радавацца. Аднак зусім іншай была рэакцыя на гэты патак вершаў рэдактара газеты тав. Лысова і яго намесніка тав. Касача. Вершы іх напалохалі. Маўляў, не мела баба клопату... А тав. Касача выказаў яшчэ прашчы: «Нахабнікі, гэта ж грошай хочыцца!»

Дзіўна і незразумела чыць гэта ад таварышоў, якія стаяць на чале газеты. Нельга ж паверыць, што пачуці заклікаўшы паябам трохмеснага камітэта карабля, думаў перш-наперш пра грошы!

Вось ужо некалькі разоў, папярэдне дамовіўшыся з тав. Лысовым, мы прыязджаем у Браслаў на пасяджэнні літаб'яднання, але наземна бачым лавэрны рэдакцыі на замку. І яшчэ: за апошнія паўгода раённая газета не надрукавала ніводнага верша мясновага паэта!

Цяпер усюды ў рэспубліцы рыхтуюцца да Дзесяці народнай творчасці. Нашы мясцовыя літаратары пры дапамозе газеты маглі б многае зрабіць для самадзейнасці: напісаць новыя вершы і частушкі, якія б услужылі лепшым людзям раёна, стварыць новыя песні, сцэнарыі для агітб'югад і г. д. Аднак кіраўнікі рэдакцыі газеты і тут захоўваюць поўную аб'явакавасць.

Дзіўна і незразумела.
Ул. КАРЫЗНА,
старшыня літаб'яднання,
П. ПРУДНІКАУ,
член літаб'яднання.

Праўда, паэтычна?
Гэта з верша Міхаса Кушнярава, заўважкі з Бяльчынскага раёна. Але мне думецца, што М. Кушняраву найбольш удаюцца вершы высокага грамадзянскага гуманізму, па-сапраўднаму філасофскія. Яны даюць падставу меркаваць, што ў літаратуру ідзе цікавы паэт. Цяпер усе, вядома, залежыць ад яго. Хочацца пажадаць Міхасю Кушняраву добрага пачатку на паэтычнай ніве.

Цікавыя вершы і ў Анатолія Малюка, і ў Волгі Іпатавай, і ў Аляксандра Попеля, і ў іншых паэтаў. Сёння прэзавіў з цікавасцю разгледзеў тав. Валыяна Мясліўца, Сцяпана Крывалю, Міхаса Гарніка, Уладзіміра Самца, Лявона Анціпенкі. Аляксандра В. Мясліўца вядомы ўжо чытачу. Малады празаік плына шуквае сваё жэ ў літаратуру. У яго творы шмат роздуму, сапраўднай паэзіі. В. Мясліўца цікавіць і ў Анатолія Малюка, і ў Волгі Іпатавай, і ў Аляксандра Попеля, і ў іншых паэтаў.

Сцяпан КРЫВАЛЮ.
Добры водгук атрымаў апошні юрыста і Кіпмавіч Міхаса Гарніка...

Усё гэта радуе: жыццё крывіцы пашыраюць плынь нашай беларускай літаратуры. Яна расце, набірае сілы. Кожны год прыносіць нам новыя імёны таленавітых людзей.

Шчаслівай вам дарогі, сябры!

АПАВЯДАННЕ

Акуліна абіраў бульбу. Зіхатліва разгледзеўшы пірскі, калі яна, зніжшы рыжаваты «мундзір», кідала бульбу ў валдо з валды.
— От убіў сабе ў галаву! Цяпер жані яго...
Ахрэм моўчы выкаваў кіравыя боты, ставічы то яду, то другую нагу на ўслончык і не звартаючы ўвагі на тое, што гаварыла жонка. А яна ўсё бубнела і бубнела:
— Скадзіў бы да Манінага бацькі, пагаварыў бы. Хіба ж гэта па мяшку латка? Хіба яго дачка роўна нашаму Івану?

Ахрэм і на гэты раз змоўчаў.
— Дык колькі разоў гаварыць я буду? Табе абы толькі жаніць дзіця, а што наперадзе будзе — і вухам не павядзець. Хай хоць патырочку з пад плота выцягне ды прывядзе ў хату. Ці ж Тэкліна Зоня кепская? І тварам, і станам удалася дзючыня. А грошай на кніжцы — мо тысяч п'яць будзе. Каторы год у заробкі ездзіць. Усё цаліну і Украіну ў хату сцягнула. А што Маня? Без маці гадвала...

— Мо хочыць ужо? Не надукачыла? — узлаваўся, нарэшце, Ахрэм.
— Што, дайшло? А што хата не накрыта, табе і дзела няма. Што, няпраўда?

Гэта была самая бялоруча шпілка ў бок Ахрэму. Любіў ён давесці любую справу да ладу, але ж тут якраз з грашмынявыяручка надарылася, не хопіла на чарапіцу. Зруб, сапраўды, увачынікі пачаў чарніць ад дажджу і халепы. Але ён стрываўся, толькі сказаў:
— То, думашся, за Маняй і пасажу ніякага не дадуць?

— Пасаж само сабою. Але ж калі яна полягам уцяла за Іванам, дык магла б раскашліцца і на чарапіцу. Ей жа ланей з гэтым — бацька ў будаўніцтві бырадзе працуе. Учора без п'яноў машыну на новы кіроўнік.

— А што, можа і пляшку праўды. Я пайду вось зараз туды і закіну неарокам слова.
— Неарокам, неарокам, — перадрэжыла яго Акуліна. — Цяпер на адліго хлопца п'яць дзевак... Кажы адразу, што трэба, ды і годзе. Раз трапіць сляпой курчы зерне, дык хай думае, як яго з'есці!

— Нічога ж так адрозну торг наладжываць — паспрабаваў прычынаць Ахрэм.
— А-а... Вось пайду сама і пагавару!
— Ну то і ідзі, калі ты такая прытыя. Ідзі і праўду з гэтакім пасажам!
— А што, і пайду, бо бачу, што з цябе ні вады, ні мукі. Табе кажы стрыжанае, а ты — голенае...

Яна кінула абіраць бульбу, забегала па хатце. Дастала з кудра кашміроўку, туды і нацягнула новы каптан і спадніцу з трыма чырвонымі пукімі.
— То што, сама пойдзеш?
— А няўжо ж цябе чакань буду, — І Акуліна стукнула дзвярмі. Праз хвіліну вярнулася, падбегла да куды: — Трэба ж, мусіць, нейкі гэцінец занесці...

— То ўжо і пляшку захаві ў краме, — палез у кішэню па кашалек Ахрэм.
— Паўна ж, не з пустымі рукамі ісці...
— Дзень добры ў хату, — з нізкім паклонам павіталася Акуліна з Маніным бацькам Пятром.

— З радасцю запрашаем, — падняўся той з-за стала, узвў Акуліну за руку і павёў да стала. Акуліна разгубілася, не ведала, ці час ужо ставіць на стол пляшку вінаграднага віна. Яна не знаходзіла слоў, з чаго пачаць гаворку, і нейкі пачала, як ёй здавалася, не з таго канца:
— Ух, як прыгожа на двары. Вясна.
— Але, — падтрымаў Пятро.
— А куды ж гэта вышы падзеліся? — зноў, абы не маўчаць, пачынала Акуліна.
— Хто дзе. Сёння ж ідзець. Маня нельга ў садзе сядзіць, да іспыту рыхтуюцца. На ве-

Віктар ГАЛАЙДА З Я М А Я

У адной з залаў музея абароны Браслаўскага старога скарні з зямлэй, прынесенай з граніцы.

Цішыня.
У маўчанні застылі салдаты.
Мы таксама маўчым.
Нашы вусны сурова сцяты.
Мы святоў ямяло
прад сабою бачым.

Ціха жанчына ў хустачку плача,
Слёзы падаюць на ямяло,
снарадамі ўзрыту,
Кроўю сына яе ў сорах першым паліту.

Мы маўчым,
Немці і рускі,
Мы схілілі галовы над скарняй ямялі беларускай.

Мы маўчым,
Грымціць канада ў зале,
То грывіць у вухах кіно,
Што нам паказалі.

тэрнарку вучыцца хоць. Ужо і дакументы паслала.
Акуліна ледзь не папярхнулася — тады і гаворку пачынаў няма чаго. Але на ўскі выпалак спытаў:
— Дык, значыць, паліцыя птушаня з ролнага гнязда?
— Што ты, кума? Адна ж яна ў мяне. За вочна будзе вучыцца.

Акуліна не магла ўсладзец на лаўцы. Маўчанне цягнулася хвілі п'яць. Акуліна карцела сказаць, чаго яна прыйшла сюды, але ўсё не рашалася.
Пятру таксама муляла спытаць аб тым, аб чым гаварыла ўсё сяло. Нарэшце, ён не вытрымаў:
— Чуюць, Акуліна, усё сяло гудзе, што ў нашых дзвях хутка вяселе будзе. А мы ні разу і не сабраліся, не пагаварылі, як яно і што. Акуліна ўзрадавалася:
— Я ж па гэтай справе, можна сказаць, і прыйшла.

Яна паставіла на стол віно, раскруціла з газеткі кавалек выдраны, высыпала на стол гарбузікі.
— То я, мусіць, і Маню гукну, — нейк адрозу замітусіўся па хатце Пятро.
Праз хвіліну на парозе стаяў Маня і... Іван, Акуліна кінула вочы на сына — ён тут, — а ёй хацелася адной пагаварыць з Пятром.

— Добры дзень, — сказала Маня і падышла да Акуліны, каб як мо пацалаваць яе ў шычку. Акуліна міжвоў адхінулася, але спахалілася, прысеўнула Маніну галаву да сваіх грудзей і пацалавала каштанавыя валасы.
Іван стаяў і разгублена глядзеў на маці. Апусціў рукі і Пятро. Акуліна пачынула раптам да вачэй ражак хвартуха:

— Ну, дзеткі мае, жадаю вам шчасця. Каб было ўсё як найлепш. Як па добрай ласцы сэрца вашы сышліся, дык каб і на ўсё жыццё лад паміж вамі быў, каб аж людзі зайдрысцілі.
Яна села. Перад яе вачыма нейкі зусім міжвоў паўстала яе дзвоятвоў, той час, калі яна кахалася з Ахрэмам, а бацькі ледзь не сілком хачелі выдаць за другога, за Андрэя...

Маня завіхалася каля паліты: п'якла вешню, рэзала гуркі. Пасля злазіла ў падполле па студзень. Калі ўсё было гатоўва, урачыста паселі за стол. Маня побач з Іванам, Акуліна — з Пятром.
— Эх, каб бачыла Зося, якая цяпер у яе дачка, — усклінуў Пятро. — Забілі, небарак, фашысты. Манешчы талды сем месцаў толькі стукнула. На валдзе гадвалася...
— Не трэба, тата...

Акуліна глядзеш на поўныя рукі, на ружовыя шыккі і васьліковыя вочы Мані, на Івана і раптам яе ахольвае радасць: якая шудоўная пара. Пасля кожнай чаркі ўсё лягчэй становіцца ў яе на душы. Бачыць маня, як глядзеш на Маню яе сын, і думае: «Эх, зары ты і хата тая, і чарапіца тая. Каб толькі дзвяхам добра было. А ўсё најывіцца, як даць бог, жыць будзем і здарова». Задумалася Акуліна, відзец ледзь не ўпусціла.
— Што з вамі, мама? — ускочыла з-за стала Маня.

«Няўжо яна вымавіла «мама» — не верыць сабе Акуліна. Зірнула на Маню, а тая ўсё, бы мак, загаварыла.
— Мама, а калі мы ўжо зусім вяселе адгудзем? — кідаецца на падлогу Маня Іван.
— Сёння ж і запойны зробім, — выпаліла Акуліна і пачала апрацаваць.
— Куды ж ты, мама?
— Па бацьку, сынок, па бацьку. Хай і ён тут будзе.

— Дык і мы пойдзем, — падхопіла вешня Маня.
— Не, не, дзеткі, я сама, — на хату завязваючы кашміроўку, гаворыць Акуліна.
— Не, не, дзеткі, я сама, — на хату завязваючы кашміроўку, гаворыць Акуліна.

Ахрэм чакаў, глядзячы на вуліцу праз акно. Калі ўбачыў, што па самай сярэліне вуліцы бжыць жонка, кінуўся за стол, паклаў перад сабой капшук, зацінуўся самаруктай.
— Збірайся, Ахрэм, пойдзем у сваты, — з парогу выгнула Акуліна.
— Як гэта — у сваты?
— Не пытай, а зобяжы на Аўдошчу і яшчэ па Панае і пойдзем.
— То, значыць, дамовіліся?
— Аб чым?
— Ну, аб чарапіцы...
— От дурані! Ліха з ёй, чарапіцай! Буду я пшасце сваіх дзвях мяняць на нейкую там чарапіцу.
— Дык ты ж казалі...
— Казала, казала... Збірайся хутчэй!

Маня і Іван вымавілі «мама» — не верыць сабе Акуліна. Зірнула на Маню, а тая ўсё, бы мак, загаварыла.
— Мама, а калі мы ўжо зусім вяселе адгудзем? — кідаецца на падлогу Маня Іван.
— Сёння ж і запойны зробім, — выпаліла Акуліна і пачала апрацаваць.
— Куды ж ты, мама?
— Па бацьку, сынок, па бацьку. Хай і ён тут будзе.

— Дык і мы пойдзем, — падхопіла вешня Маня.
— Не, не, дзеткі, я сама, — на хату завязваючы кашміроўку, гаворыць Акуліна.

Ахрэм чакаў, глядзячы на вуліцу праз акно. Калі ўбачыў, што па самай сярэліне вуліцы бжыць жонка, кінуўся за стол, паклаў перад сабой капшук, зацінуўся самаруктай.
— Збірайся, Ахрэм, пойдзем у сваты, — з парогу выгнула Акуліна.
— Як гэта — у сваты?
— Не пытай, а зобяжы на Аўдошчу і яшчэ па Панае і пойдзем.
— То, значыць, дамовіліся?
— Аб чым?
— Ну, аб чарапіцы...
— От дурані! Ліха з ёй, чарапіцай! Буду я пшасце сваіх дзвях мяняць на нейкую там чарапіцу.
— Дык ты ж казалі...
— Казала, казала... Збірайся хутчэй!

Маня і Іван вымавілі «мама» — не верыць сабе Акуліна. Зірнула на Маню, а тая ўсё, бы мак, загаварыла.
— Мама, а калі мы ўжо зусім вяселе адгудзем? — кідаецца на падлогу Маня Іван.
— Сёння ж і запойны зробім, — выпаліла Акуліна і пачала апрацаваць.
— Куды ж ты, мама?
— Па бацьку, сынок, па бацьку. Хай і ён тут будзе.

— Дык і мы пойдзем, — падхопіла вешня Маня.
— Не, не, дзеткі, я сама, — на хату завязваючы кашміроўку, гаворыць Акуліна.

Ахрэм чакаў, глядзячы на вуліцу праз акно. Калі ўбачыў, што па самай сярэліне вуліцы бжыць жонка, кінуўся за стол, паклаў перад сабой капшук, зацінуўся самаруктай.
— Збірайся, Ахрэм, пойдзем у сваты, — з парогу выгнула Акуліна.
— Як гэта — у сваты?
— Не пытай, а зобяжы на Аўдошчу і яшчэ па Панае і пойдзем.
— То, значыць, дамовіліся?
— Аб чым?
— Ну, аб чарапіцы...
— От дурані! Ліха з ёй, чарапіцай! Буду я пшасце сваіх дзвях мяняць на нейкую там чарапіцу.
— Дык ты ж казалі...
— Казала, казала... Збірайся хутчэй!

Маня і Іван вымавілі «мама» — не верыць сабе Акуліна. Зірнула на Маню, а тая ўсё, бы мак, загаварыла.
— Мама, а калі мы ўжо зусім вяселе адгудзем? — кідаецца на падлогу Маня Іван.
— Сёння ж і запойны зробім, — выпаліла Акуліна і пачала апрацаваць.
— Куды ж ты, мама?
— Па бацьку, сынок, па бацьку. Хай і ён тут будзе.

— Дык і мы пойдзем, — падхопіла вешня Маня.
— Не, не, дзеткі, я сама, — на хату завязваючы кашміроўку, гаворыць Акуліна.

Ахрэм чакаў, глядзячы на вуліцу праз акно. Калі ўбачыў, што па самай сярэліне вуліцы бжыць жонка, кінуўся за стол, паклаў перад сабой капшук, зацінуўся самаруктай.
— Збірайся, Ахрэм, пойдзем у сваты, — з парогу выгнула Акуліна.
— Як гэта — у сваты?
— Не пытай, а зобяжы на Аўдошчу і яшчэ па Панае і пойдзем.
— То, значыць, дамовіліся?
— Аб чым?
— Ну, аб чарапіцы...
— От дурані! Ліха з ёй, чарапіцай! Буду я пшасце сваіх дзвях мяняць на нейкую там чарапіцу.
— Дык ты ж казалі...
— Казала, казала... Збірайся хутчэй!

Маня і Іван вымавілі «мама» — не верыць сабе Акуліна. Зірнула на Маню, а тая ўсё, бы мак, загаварыла.
— Мама, а калі мы ўжо зусім вяселе адгудзем? — кідаецца на падлогу Маня Іван.
— Сёння ж і запойны зробім, — выпаліла Акуліна і пачала апрацаваць.
— Куды ж ты, мама?
— Па бацьку, сынок, па бацьку. Хай і ён тут будзе.

— Дык і мы пойдзем, — падхопіла вешня Маня.
— Не, не, дзеткі, я сама, — на хату завязваючы кашміроўку, гаворыць Акуліна.

Ахрэм чакаў, глядзячы на вуліцу праз акно. Калі ўбачыў, што па самай сярэліне вуліцы бжыць жонка, кінуўся за стол, паклаў перад сабой капшук, зацінуўся самаруктай.
— Збірайся, Ахрэм, пойдзем у сваты, — з парогу выгнула Акуліна.
— Як гэта — у сваты?
— Не пытай, а зобяжы на Аўдошчу і яшчэ па Панае і пойдзем.
— То, значыць, дамовіліся?
— Аб чым?
— Ну, аб чарапіцы...
— От дурані! Ліха з ёй, чарапіцай! Буду я пшасце сваіх дзвях мяняць на нейкую там чарапіцу.
— Дык ты ж казалі...
— Казала, казала... Збірайся хутчэй!

Іншы фільм нельга зрабіць без мультыплікацыі. Як, напрыклад, панаваць нагарузі на розных частках вясновага крана, або раскажаць пра тых прапашы, якія адбываюцца ў бульбаховішчы? На дапамогу прыходзіць мультыплікацыя. Цяк намінаваных адыман Міноўна студыя навукова-папулярных і хрэманальна-дакументальных фільмаў ніколі не бывае без справы. Асістэнт аператара Ул. Раманчук і мастак Л. Заборні рыхтуюць мультыплікацыю да чарговага фільма.

Фота Ул. КРУКА.

КВЕТКІ АРМЭНІІ

«Ніхто ў час першага знаёмства не можа расказаць сваім сябрам усё пра сябе», — піша Гэргіт Севуц у прадмове да зборніка «Кветкі Арэратэ», які толькі што выйшаў у выдавецтве «Беларусь». Усё, зразумела, не раскажаш. Але пра могова беларускія чытачы ўсё ж даведваюцца з гэтай невялікай, любоўна аформленай кнігі.

У зборніку прадстаўлена творчасць каля трыццаці армянскіх пісьменнікаў — ад Авеціка Ісавіка, Анселя Бакучя, Дэрэніка Дзёмірчана, Стэпана Зэрэна ад Раваля Арамяна, Шагана Таціяна, Варгеса Петрасяна. Мы атрымалі па сутнасці анталогію армянскай навалы.

Гэргіт Севуц, які выступае разам з Алесем Асіпенкам у якасці складальніка зборніка, каротка раскажа пра творчасць сваіх таварышоў па лярэ. Галоўнае смачуць самі творы.

У армянскіх пісьменнікаў будзе цяпер у Беларусі больш сяброў. Арменія нібы стала нам бліжэйшая.
Трэба зазначыць, што ініцыятыва збліжэння дзвюх братніх літаратур належыць Саюзу пісьменнікаў Арменія. Ён вядома, некаторы час наезд у Ерзване выйшаў зборнік апавяданняў сучасных беларускіх пісьменнікаў.

На вокладцы томіка, што паявіўся на паліцэ беларускіх кнігалюбаў, — вяршыня Арэратэ. Водбліск яе відзіць цяпер і ў Мінску.
Застаецца дадаць, што перакладца навалы влікая група беларускіх літаратараў, у тым ліку Янка Брыль, Барыс Сачанка, Міхась Стральскі, Іван Чыгрынов.

М. КОУСКІ.

Сябры кіно і кнігі

Такую назву атрымаў клуб прапагандастаў літаратуры і кінамастацтва, створаны ў Смалевічах работнікамі бібліятэкі імя М. Багдановіча і кінастудыі «Радзіма».
Тут глядзчы прыходзіць на чарговы кінасеанс загадаў. Яны ведаюць, што паўгадзіну часу да пачатку сеанса для іх не прападзе дарма. Актыўна «Клуб сяброў кіно і кнігі» раскажыць ім пра фільмы, якія выходзіць на экран, пра нізкія мастацкія літаратуры, пазнаёміць з творчасцю вядучых майстроў кіно. Часам тут жа ў фазе можна паслухаць з астрады вярш аб ўрвак з празаічнага твора ў выкананні аматараў мастацкага слова.

А іншы раз пасля прагледу новага фільма пачынаецца яго абмеркаванне. Гледзчы заўважыць сваімі думкамі і забягамі.
Дырэктар сярэдняй школы № 2 С. Крукаў, п'янеражатава М. Прыемка, работніца прамакамбіната Ф. Федаранка, бібліятэкары М. Аляксандрава, А. Грамыка, Н. Сігаева, Т. Няма-

ковіч і іншыя актыўныя «Клуба сяброў кіно і кнігі» збіраюць заўвагі гледзчоў на творы кінамастацтва. Гэта дае магчымасць праводзіць таматэчныя кінафестывалы. На мжсвоўны экран гледзчы пазнаёміліся з фільмамі па тэме «Мастацкія творы» — на экране стая Смалевічаны не зноўдзеш вучыцца такіх фільмаў, як «Шкі Дана», «З'яўненне цаліна», «Маладая гвардыя» і іншы.

Надаўна ў кінастудыі адбываецца дыскусія па яману І. Шамякіна «Сэрца на ладоні», у якой прыняў удзел беларускі крытык В. Каваленка.
У планах «Клуба сяброў кіно і кнігі» многа цікавых задум.

М. АЛІН.

БУДУЧЫЯ РЭЖЫСЁРЫ — ЯКІЯ ЯНЫ?

Марыя КНЕБЕЛЬ,
загядчыца кафедры рэжысуры Дзяржаўнага інстытута
тэатральнага мастацтва імя Лунарскага, прафэсар

У часопісе «Тэатр» № 12 будзе апублікавана гутарка з вядомым савецкім рэжысёрам М. Кнебэль. 45 метраў вышывання малодзін рэжысуры ў Дзяржаўным інстытуте тэатральнага мастацтва.

Агенцтва друку Іванічы прапонуе чытачам гэтую гутарку ў скарочаным варыянце.

— Ці змяніўся за апошнія гады склад студэнтаў рэжысёрскага факультэта? Чым адрозніваецца той «чалачыцкі матэрыял», з якім вы маеце справу сёння?

— Змяніўся. Яны дагматычней многіх бакоў, і аэнішчата, і ўнутранага, і псіхалагічнага парадку. Па-першае, мы ўжо даўно выходзім не толькі рускую рэжысуру. У наш інстытут прыязджаюць вучанцы малодзін людзі з усёго свету. Так ствараецца асабліва атмасфера, у якой фарміруюцца студэнты, і складанейшае спалчэнне культур, нацыянальных асаблівасцей, чалавечых характараў. Узаемаўплыў адбываецца і на нашых вачах, на занятках і ў Інтэрнаце — гэта нады сённяшнім працэсу нашай работы асабліва характэрна.

Другая вельмі цікавая змена датычыцца таго, што вы называеце «чалачыцкім матэрыялам». Лічыце, асабліва на рэжысёрскім факультэце паступілі людзі з андэрскай біяграфіяй. Ненаторыя канчалі актёрскі факультэт і пераходзілі на рэжысёрскі, адчувалі схільнасць да гэтай справы. Так або інакш мы мелі справу з людзьмі, узровень іх тэатральнага вопытаў.

На працягу апошніх гадоў жыццё развіцця ўсё гэта змяніла. І ў сэнсе змен, і лічбу, вярта Іудымца. На майм курсе зараз вольс інжынераў, людзей, якія маюць вышэйшую тэхнічную адукацыю. У кожнага з іх сваё прычына, па якой ён не адразу пайшоў у мастацтва. Надаўна я прапала іх коратка напісаць пра гэта.

«Іці ў мастацтва адразу, як толькі пачынае, не сур'езна. Правяршыць сваю патрабу ў творчасці можна ў любой прафесіі. Я пайшоў у будаўнічы інстытут. Потым прапаву да будоўлі. Гэта было цікава. Дзяла да тэатра не прайшла. Цяпер вучуся ў Дзяржаўным інстытуте тэатральнага мастацтва». Вось іх адказ: «Дзесяць гадоў назад я падаў заяву ў Дзяржаўны інстытут тэатральнага мастацтва на рэжысёрскі факультэт. У прымёрнай мне паралі «пацярпець жыццё і павучыцца ў яго». За вольс гадоў я скончыў гідратэхнічны інстытут, прадаваў тры гады на вытворчым, скончыў курсы журналістыкі і вярнуўся актёрскую школу. І, вядома, вопыт жыццёў ў 25 гадоў куды багацнейшы, чым у 17...»

Людзі пайшлі ў рэжысуру не таму, што нічога, апроч тэатра і мастацтва, з дзяцінства не ведалі і не любілі, а таму, што зведзілі і зразумелі ў жыцці многае і пацягнуліся да тэатра свядома, ад жыццёвага вопыту.

Чалавек, які надзелены ад прыроды цікавасцю да жывой чалавечай псіхалогіі, да жывых чалавечых адчуванняў і не атрымаваў у сваёй прафесіі задавальнення, цягнуцца туды, дзе, яму здаецца, ён знаходзіць адказ. Працэс, па-мойму, вельмі натуральны і для тэатра плённы.

Павіна прызначаць шчыра, раней я не атрымавала ад сваёй вучнёў такой багатай жыццёвай і чалавечай аддачы. Калі раней на ўроках я часта бачыла перад сабою толькі вучню, дык цяпер перада мною нараджаўся ўжо асобны і большы ступень ўсё

фарміраваныя жыццём. Майб справы засталася памачы ім сфарміравацца мастакамі.

Калі паспрабаваць назваць тое самае гадоўнае, што з майго пункту гледжання вызначае сёння псіхалагічна гэтага пакалення нашых выхаванцаў, — гэта абвостраная непрыязнасць да фальшы ва ўсёх яго праявах. Яны вельмі тонка адчуваюць фальш у жыцці і адкрыта, шыра разгучваю на яго. Гэта ўжо вынік агудных змен нашай рэалістасці ў апошнія гады. Яны чула распінаюць фальш тэатральны і літаратурны, ён не вабіць, у якое б эфэктнае адзнене ні прыбіраўся. Гэта — ад уласнага, асабістага знаёмства з жыццём, якое ўжо адбылося, ад таго, што жыццёвымі вобразамі і канфліктамі яны заражаны ў большай ступені, чым тэатральны і літаратурны. Ці трэба тлумачыць, якія наштоўныя падобныя змены, якія адказная задача іх падтрымаць і развіць?

— Што Вы лічыце для сабе асноўным у выхаванні рэжысёра?

— Выхаванне плённай увагі да чалавека. Да чалавечай псіхалогіі. Я думаю, што адным з самых сур'езных вынікаў пераважы тымі наміжнімі гадоў культуры Сталіна ў тэатры з'яўляецца схематызм у падыходзе да чалавечай душы. Цяпер у многіх галінах мастацтва мы назіраем магучы праўду ў гэтым напрамку, найвышэйшы сутыкненні старога з новым. У тэатры — таксама. Вельмі важна вярнуць завешчаную нам Станіслаўскім і Немірловічам Данчанкам дакладнасць у адноснах унутранага свету чалавека. Я хачу, каб у моладзі выпрацавалася нянавісць да работы «на вока», да псіхалагічнай прыблізнасці.

Я лічу сваёй задачай уплодзяць вучню ў жывое, сучаснае мастацтва, даць ім зразумець, наколькі шырока і багатае паняцце рэалізму, наколькі патрэбна бачыць яго ў развіцці, наколькі важна меркаваць аб мастацтве заўсёды з чалавечых пазіцый.

— Якія Вы бачыце памылкі, недахопы ў выхаванні працэсе ў сябе і ў іншых?

— Вы пытаецеся пра памылкі. Нааваў адну, якая датычыцца атыкі выхавача працэсу. Я б скаротала так студэнта, трэба больш павялічыць. З майго пункту гледжання абсалютна прывільнымі былі адносіны да вучнёў у Аляксэя Папова. У яго быў таварыскі погляд на вучню — асобы погляд, які ў самым істотным прадугледжвае роўнасць. Ён адносіўся да студэнта як да мастака. У вырашэнні ўсіх пытанняў ён адштурхоўваўся імяна ад гэтага. Катэгорычна выключалася вокрык, павучальніцтва, усялякае адміністрацыйнае, замест гэтага на першы план выступала асабліва патрабавальнасць: мастака да мастака.

— У якой ступені Дзяржаўны тэатральны інстытут падрыхтоўвае рэжысёраў да тых умоў, у якіх ім даводзіцца працаваць на перыферыі?

— Тое, што называецца рамесным вопытам работы, пазнаецца вельмі хутка. Развесці ацэраў няцэра, развіць у сабе назіральнасць, умнене выразаць спектакль пластычна, зразаць метады работы з актёрамі — гэта куды цяжэй. К. С. Станіслаўскі невыпадкова паўтараў у апошнія гады: дайце мне актёраў, якія выхаваны мною, валодаюць метадамі работы, і я пастаўлю спектакль за шэсць — сем рапелтыш.

Я ведаю пярэда: калі я навуку чалавека разбіраць п'есу па падежах, па паслядоўнасці дзённай, навуку яго шырока ахоплываць прапануемыя аналізісы, ён не будзе ў самастойнай рабоце блукаць і траціць час на дустыя размовы.

Так што справа ў сапраўдным авалоданні сваёй прафесіі. Акрамя таго, я заўважаю, што малодзі рэжысёры самі ахвотна ставіць спектакль у кароткія тэрміны.

— Ці можаце вы назваць гадоўную небяспеку на шляху малодзін рэжысёра, які прыходзіць з інстытута ў тэатр?

— Магу. Гэта — рамеснасць. Фігура рамесніка — хай то будзе гадоўны рэжысёр, акцёр ці дырэктар. З гэтай фігурай малодзі мастак немінуча сутыраецца. Тады і паўстане на ўсю сілу пытанне: хто — наго?

Мне даводзілася сутыкацца з рамеснікамі розных тэатральных прафесій. Мала хто з іх шыра прызнаваўся, у чым яго сутнасць. У кожнага быў свой абаронны набор прыёмаў і аргуменці. Але за кожным з іх стаў аднолькава варожы адносіны да пошукаў, да малодзі, да сапраўднай творчасці. Малодзі рэжысёр можа сустрацца з такім гадоўным рэжысёрам, які за ўсё на свеце лепшым лічыць свой уласны прафесіянальны вопыт. У гэтым вопыце для яго ўсё — спакой, становішча, гаранты ад памылкаў. Задушыць новае пры дапамозе такога вопыту — лягчай лёгкага. Тым больш, калі ў другога, па сутнасці, апрак жадання, здольнасці і дадзеных інстытутам ведаў, нічога няма. Няма ні аўтарытэту, ні загартоўкі, ні вопыту абыходжання з артыстамі.

Я лічыла б ідэальным, гэта значыць самым плённым і натуральным, такое становішча ў наектыве маладага таленавітага рэжысёра: гадоўны пяцьдзесят пасля заканчэння інстытута быць калі добрага выхаванца ў тэатры. Лес тых рэжысёраў, якія цяпер з малодзі перайшлі ў майстры і сталі кіраўнікамі тэатраў, пацярджалі гэта. Паць-шэсць гадоў, а там — самастойнае стварэнне калектыву...

Як і ўставаць цяпер перад намі вельмі складаныя задачы — мы павіны ўсё часцей вылучаць з інстытута проста гадоўных рэжысёраў, гэта значыць ідэйных кіраўнікоў калектыву, асабліва ў нацыянальных рэспубліках. Старое пакаленне кіраўнікоў адыходзіць, і тут нічога не зробіць. А складанасць, у тым, што рэжысёр, у адрозненне ад кожнай іншай прафесіі, не мае права на малодзісць. Нішто не ўлічвае, што малодзі чалавек толькі набірае вопыт, нішто не даруе памылкаў.

А.Д.Н.

У канцэртнай зале філармоніі выступіў імяцкі вырызор Курт Мазур (Гар).

Упершыню ён стаў за дырыжорскі пульт імяцкай гадоў назар Курт Мазур з поспехам выступіў у Савецкім Саюзе, Польшчы, Румыніі, Бельгіі, Фінляндыі. На канцэртах 20 і 21 лістапада ў Мінску выконваліся Пятая сімфонія Бетховена, «Маленькая начная серенада» Моцарта, «Італьянская сімфонія» Мендэльсона-Бартольдзі і іншыя творы. Курт Мазур за дырыжорскім пультам.

Завочная канферэнцыя

Тэатральная аналітычная аб'яўлена на с'ягонняшнім жыццёва-творчым раённай газеты «Новае Палессе» пры вяла завочную канферэнцыю вытаточ па раману Міколы Лобана «На парозе будучыні».

У завочнай канферэнцыі прынялі ўдзел чытачы Ф. Селіванчык, М. Жук і іншыя. Выступіў таксама ў аўтар раману, які расказаў чытачам, які ён прыдаваў над творам, падзяліўся сваімі планами на будучыню.

Я. АЛЬБЕРСОН.

ЗБОР ГАЗЕТ ЗА СТО ГАДОЎ

Стары бібліятэчны раённы і журналіст, пайшоўшы на пенсію, пачаў збіраць газеты, якія калі-небудзь выходзілі

Набыта

«ПАЎЛІНКА» У ПАППОЛЛ

Пашук матэрыялаў аб мінулым культаурным жыцці Маладзечна наваў на след культаурнай «Паўлінкі». Цяпер дакумент — фотаздымак — і ўстаўніцы ўдзельніцы гуртка распіраваць жыццё імяцкі ў паполлі.

Алежы ўзяўся гэты аднамі? Старэйшы Маладзечна Кірыля Буеяв расказаў, што першы раз «Паўлінку» ставілі на сямнаццаці гадоў у 1919 г., але час быў неспрыяльны і гурток распіраўся. Настой хваля паніскай Польшчы забараніў пастаўлю п'есы «Паўлінка» аднамілае ў паполлі, у 1922 годзе, калі гурток кіраваў Пятрусь Мятла, паліччакі Вячаслаў Тарашкевіч на кіраўніцтва Саліска-Рабочай Грамады.

Будучы ў Маскве, я завітаў да выканаўцы ролі Аляксэты Паўліны Іванавічы (Анцімавай). Паўліна Іванавіча расказала аб сілападных умовах пастаўляў. Паўліна Іванавіча і ставілі намерэды з еналіччых катэх Маладзечна. Самы вышынялі сабе кашмы, рабілі бататорнае афармленне. Першую думку на ўсёй справе ігнаў Пятрусь Мятла, чалавек вялікай душы. Сам ён выконваў ролі Адальфа Выпуснага і рабў гэта з вялікім майстэрствам.

У Маскве жыў другая ўдзельніца спектакля — Паўліна Адамаўна Міхаленка. Яна дадала, што П. Крук была аб'яўленай грамадскай аб'яўлена, якую арганізаваў П. Мятла. Сродкі збіраўся с'ярод жыццёў Маладзечна, будучых чытачоў. Чытачоў было многа, бо ўсім хателася прычытаць ішту на роднай беларускай мове. Паўліна Адамаўна знайшла ў Маладзечна ў спісках сабралі Вячаслаў Іванавічы фотаздымак удзельніцы драматычнага гуртка, які паставіў «Паўлінку». У першы раз у Маскве (першыя спавы) — П. Мятла. Другая апалячкі Яна Штырко, вышыняла ролі Паўліны, якая цяпер жыў у Краснадарскім краі.

Г. НАХАНОУСКИ.

РЭЛІКВІІ ДЗЕН БАЯВЫХ

Фонды Віцебскага абласнога краязнаўчага музея ўвесь час п'янаюцца матэрыяламі часоў Вялікай Айчыннай вайны. Гэта, у асноўным, зброя і адзенне партызан, лісты, надрукаваныя народнымі імяцкімі пісьмы і ўспаміны былых воякаў.

Надаўна музей наведаў былы камандзір партызанскага атрада палейнер Б. Калацінкі. Ён перадаў кантоўныя дакументы партызанскага перыяду. С'ярод іх — фотаздымак партызан, газеты ваяцкага года, дакументы і ўспаміны. Работнікі музея апрацоўваюць матэрыялы, перададзеныя Б. Калацінкі, і некаторыя з іх рыхтуюць для экспазіцыі.

Дакументы пра Фядору Міронаву

У 1812 годзе стала вядома ўсёй Расіі імя простой беларускай салкі Фядоры Міронавай з вёскі Пагірычкіна каля Паліска. Гэта адважная жанчына, рызавуючы нічым, некалькі разоў хады ў рэзаву і прыносіла каштоўныя весткі аб размычэнні варожкага вояска. Падвагі Міронавай былі адзначаны. Яна была ўзнагароджана медалем.

Днямі Паліскай краязнаўчы музей атрымаў ад Цэнтральнага архіва Міністэрства абароны СССР 32 дакументы, звязаныя з подв'ігам Міронавай. С'ярод іх — рэзавыя генерала Вігенштайна аб ўзнагародзе партызанкі, рэпартаж Кулязюка па падв'ігах Міронавай і іншыя.

ДЛЯ КРАЯЗНАЎЧАГА МУЗЕЯ

Доўгі час беларускі гістарык і архівавец Іван Пашук ствараў імяцкіх паселішчаў на тэрыторыі нашай рэспублікі і Вялікай абласці. Урэшце паселішчы былі знойдзены. На раскопках асабліва плённа прапала іспытаныя летам і восенню гэтага года. Надаўна на іх падвалі вынілі і цпер пачалі с'янтавацца знаходзі. Вялікую цікавасць мае хата, вышыняла каля Вялікай. Яна адносіцца да каменнага веку і была пабудавана каля 20 тысяч год назад. Хата нагадвае зямлянку, але мець скарыны і пабуду. Археалогі вырасілі аднавіць плённую старажытнага паселішча і падрыхтаваць экспазіцыю для беларускага краязнаўчага музея.

Хуткі будучы перададзены мучыць матэрыялы ішчых архівацкіх — раскопак паселішчаў у басейне Прыпяці і Немана. Яны адносіцца да жалезнага веку.

АНЕКДАТЫЧНЫ МЕДАЛЬ

Жыхар Гомаля І. Казлоў перадаў абласному краязнаўчаму музею цікавую знаходку — медаль, выпушчаны ў гады руска-японскай вайны. На адным баку вытыты лічы «1904—1905». На другім — надліс «Да вознесенья вас Господь в своё время».

Як вядома, у пачатку вайны з Японіяй генералы — камандуючы рускай арміяй — прапанавалі пару адліч памятны медаль з надлісам «Да вознесенья вас Господь». Цар рэзумеў, што вайна з Японіяй вельмі не папулярная ў народе і выпуск такога медалю не свачасовы. Таму ён напісаў на медаль, дзе значыцца праект надлісця — «в своё время». Царскай служкай зраўмелі гэта сваёй і медаль быў адліч з гэтым анекдатычным надлісам.

Медаль уключаны ў экспазіцыю музея.

М. ГАТЮКІН.

Газеты імя шлоўцы з аднаміны нумары газет Дэзюб, трых, чатырох разубіх, што выходзіць ад часоў да часу. Ёсць у яго радкі дэзубіцкіх газет, якія налічваюць сто і больш гадоў. Надаўны рэзідзір папер газет першы дзень лютаскай і Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, спецыяльна вытаточныя прывесеныя ляміцы Ф. З. Дзяржынскага, С. М. Кірава, Г. Н. Ардэманідава, савецкім экспедыцыям у Артыку, вялікім перададзены і насімным рэзідзіям. — усё гэта бразілава захоўвае калекцыянера. АД.Н.

ПІСЬМО У РЕДАКЦЫЮ

Паважаная редакцыя! Дазвольце праз Вашу газету выказаць глыбокую ўдзячнасць усім арганізацыям і таварышам на цэлыя прывітанні і добрыя пажаданні ў сувязі з майм п'янадзясцігоддзем з дня нараджэння.

Анато́л ІВАНО́У.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАЎКІН, А. І. БУТКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, А. І. ДУБОВА, Г. М. ЗАГОРАДЦ, В. УЛ. ІВАШЫН, А. М. КАШКУРЭВІЧ, В. Б. ЛАДЫГІНА, П. М. МАКАЛЬ, А. Н. МАРЦЫНОВІЧ, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОУ, Р. П. ШЫРМА.

24 лістапада
Першая праграма, 11.00 — «Календар» Мінскага тэлевізійнага цэнтру. 17.00 — для школьнікаў. «Чаму, як?». Перадача з Ленінграда. 17.40 — для дашкольнікаў і малодзых школьнікаў. «Він Пух і Гусця». Астатнія перадачы. 18.20 — тэлевізійныя навіны. 18.40 — А. Кузнякоў. «У сабе дома». П'янара тэлевізійнага цэнтру. Перадача з Ленінграда. 20.30 — універсітэцкі педагогічны весту. Заняткі з в. «Уростаў асаблівасці малодзых школьнікаў». 21.30 — тэлевізійныя навіны (М). 22.00 — «Чайка рускай сям'і». Да 100-годдзя з дня нараджэння В. І. Леніна ўспаміны. Перадача з Цэнтральнага дома аўтары (М).

25 лістапада
Першая праграма, 11.00 — «Гром на вуліцы платанаў». Тэлевізійны спектакль. 17.20 — перадача. 17.25 — для школьнікаў і школьніцаў. «Племя малодца». «Мы ў намясмотлі жыём». 17.45 — «Будзтва». Тэлевізійны фільм. 17.55 — тэлевізійныя навіны. 18.10 — свет сёння (М). 18.55 — «Тэлевізійнае аб'яў вынаходзіць». Расказа аб п'янара завада аўтамабіляў.

26 лістапада
Першая праграма, 18.55 — праграма перадачы. 17.00 — для школьнікаў. «Намаданні І-га рангу». Перадача прывесеныя І. З. Янчу (М). 17.30 — для школьнікаў. «Пяты кантыгент». Перадача другая (М). 18.00 — тэлевізійныя навіны. «Аб рабоце імяцкай Сталіна Угрына па механізацыю вытворчавы бубы». 19.00 — імяцкія навіны (М). 21.30 — «Навіны кіно» (М).

АДКРЫТА ПАДПІСКА НА ШТОМЕСЯЧНЫ ЧАСОПІС «СОВЕТСКАЯ МУЗЫКА» НА 1965 ГОД

УМОВЫ ПАДПІСКІ:

на 12 месяцаў — 10 руб. 80 кап.
на 6 месяцаў — 5 руб. 40 кап.
Цана аднаго нумара — 90 кап.

Падпіска прымаецца ў пунктах падпіскі «Сюздрун», аддзяленнях сувязі, гарадскіх і раённых вулках сувязі, паштатах, а таксама грамадскіх распускоўдзельніцкіх друку на прадпрыемствах і ўстановах і арганізацыях.

«Сюздрун». Выдавецтва «Музына».

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўтарак і п'яніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ:

г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефонны нумары: рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адназначна санітарна-адрэакультуры — 3-22-04, адрэа інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

«Літаратура і мнскуство» — орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

Індэкс 63856. Друкарня выдвецтва «Звязда». АТ 03212

ПЕРШЕ СЛОВА — АЎТАРУ!

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

або вучаць далёка недастаткова. У вучэбных планах практыкум па выразнаму чытанню і п'янаюцца, то зніжае, то ўзводзіць у лік абавязковых дысцыплін, то пераводзіць у разрад факультатывных. (Напрыклад, у леташнім навукальным курсе гэты практыкум быў абавязковым на І курсе, цяпер з пераходам на аўтарскі прафіль яго перавялі ў разрад факультатывных).

Зразумела, што такія адносіны да вучэбнай дысцыпліны зусім не садзейнічаюць стварэнню трывалых традыцый і яе выкладанні і адштурхоўваюць людзей, якія маглі б працаваць у гэтай галіне. Не выкладаюць выразае чытанне ў педагогічных інстытутах і ўніверсітэтах народка вядуць людзі заапрашаныя — актёры, кіраўнікі мастацкай самадзейнасці.

Але і тады, калі выразае чытанню выпадае шчасце трапіць у вучэбны план, вядзецца яго больш для формі: вучэбны час, які адводзіцца для праходжання практыкуму, у шмат разоў меншы за той мінімум, які неабходны.

Як правіла, выпускнікі сярэдніх школ, асабліва сельскіх, вельмі слаба валодаюць тэхнікай чытанні і нормаі апраці. Таму, перш чым пачаць займацца з імі выразным чытаннем у строгім сэнсе гэтага слова, доўгі час іх даводзіць вучыць проста пісьменнаму чытанню і вымаўленню. Далей, каб паспяхова авалодаць праграмай практыкуму, кожны студэнт павінен не толькі наведаць агульныя, групавыя заняткі, але і падрыхтаваць для заліковага чытанна хоць бы два творы (або ўрыўкі): праявіць і вершаваны. Вопыт паказвае, што для паспяхова падрыхтоўкі такіх заліковых работ з кожным студэнтам неабходна займацца індывідуальна не менш 10—15 гады. Такім чынам, для таго, каб падрыхтаваць групу студэн-

таў у 25 чалавек, трэба затраціць не менш трыста гады. Цяпер жа на кожную адводзіцца ў лепшым выпадку 50—70 гады; гэта значыць да таго, што студэнты не паспяваюць набыць неабходных навук за час праходжання практыкуму.

І такое становішча будзе працягвацца да таго часу, пакуль Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі не зверне самай сур'езнай увагі на гэты важны ўстака педагогічнага працэсу. Трэба дамагчыся, каб навука па авалоданню жывым словам студэнты педагогічных вун атрымлівалі з першага і да апошняга курса. Нельга быць добрым настаўнікам, не валодаючы тэхнікай і мастацтвам чытанна, расказу, гутаркі.

А. С. Макаранка гаварыў, што ён стаў сапраўдным майстрам-педагогам толькі тады, калі навукаўся найпрасцейшым фразы ідзі соды» вымаўляць з 10—15 адценнямі. Таму практыкум па чытанні і расказу мэтазгодна ўвесці на першым курсе для студэнтаў усіх факультэтаў, для іх трэба ўвесці практыкум па пашыранай праграме (пеш за ўсё разлічаны на два гады, таму што авалоданне мастацтвам чытанна і расказу патрабуе працяглага часу, асабліва калі ўлічыць, што большасць выпускнікоў сярэдніх школ вельмі дрэнна валодае жывой мовай). Але гэтага мала. Трэба паставіць вывучэнне курсу гісторыі літаратуры так, каб студэнты працягвалі практыкавацца ў выразным чытанні і расказе. На заліках і экзаменах трэба пачаць з тэратычнымі пытаннямі перабраць ад студэнтаў умелага чытанна вершы, прозы, маналогаў з драматычных твораў. Само сабою зразумела, што і самі выкладчыкі, якія вядуць адпаведныя курсы, абавязаны быць узровень чытацкімі, на прыкладзе якіх студэнты маглі б павучыцца майстэрству выканання вывучаемых твораў.

Калі каму з майх вучоных калег гэтае патрабаванне здаецца вельмі шыкарскім, я спадзіюся на словы М. В. Гогаля з яго артыкула «Чытанні рускіх паэты»: «Прачытаць кі след твор прычыны — зусім не лёгкі занятка, для гэтага трэба доўга яго вучыцца. Трэба падзяліць шчыра з п'ятам высокае адчуванне, якое

напаўняла яго душу; трэба душою і сэрцам адчуць кожнае слова яго — а тады ўжо выступаць на публічнае яго чытанне»